בס"ד, ז' כסלו התשפ"ז

בכורות ס' – טעות במניין המעשר ושתי בהמות שיצאו יחד

שאלות:

1. דני מנה את צאנו וקרא לבהמה התשיעית "עשירית". האם היא קדושה?

טעות במניין העשירי

המשנה אומרת שאם יצאו שניים כאחד, מונה אותם שניים שניים, כלומר 2,4,6.... אם טעה בזוג אחד באמצע ומנה אותם כאחד, אז ייצא שהוא יקרא לעשירי האמיתי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי", ולכן הם מקולקלים, כלומר יכולים לגרום לטעות: כי הוא עלול לחשוב שהעשירי חולין ושאחד עשר מעשר.
אם קרא לתשיעי "עשירי", לעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי", שלושתם מקודשים: התשיעי נאכל במומו (אסור לשחוט אותו עד שיפול בו מום), העשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה (אם אמר על בהמת חולין שהיא תמורתו, היא נעשית קדושה) — דברי **רבי מאיר**.
רבי יהודה אמר שאחד עשר הוא תמורת מעשר, וכי יש תמורה שעושה תמורה? ולכן לא עושה תמורה. ואמרו בשם **רבי מאיר** שאילו היה תמורה לא היה קרב (כי תמורת מעשר הוקשה לבכור ולא קרבה).
המשנה אומרת עוד שאם קרא לתשיעי "עשירי", לעשירי "עשירי" ולאחד עשר "עשירי", אחד עשר לא מקודש, וזה הכלל: אם לא נעקר שם "עשירי" מהעשירי, אחד עשר לא מקודש.

הגמרא מביאה הלכה של **רבי יוחנן**, שאם מנה זוגות זוגות (קרא לזוג הראשון "אחד", לשני "שנים" וכן הלאה) או מאות מאות, העשירי למניינו קדוש (למשל כל המאה העשירית קדושה).
הגמרא שואלת מהו "למניינו", ועונה ש**רב מארי** אמר שהעשירי לפי המניין שלו קדוש (למשל הזוג העשירי), ו**רב כהנא** אמר שהעשירי לפי מספר הבהמות קדוש (הבהמה העשירית ממש, שהיא בזוג החמישי).
הגמרא מנסה להוכיח מהמשנה שאומרת שהתשיעי והעשירי מקולקלים: לפי **רב מארי** זה מובן, כי הוא קרא לתשיעי ולעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי", אבל לפי **רב כהנא** למה הם מקולקלים? הרי לפי מספר הבהמות התשיעי נקרא "תשיעי" והעשירי "עשירי"! ועונה ש**רבי יוחנן** יכול לומר שכשהולכים אחר מספר הבהמות האובייקטיבי, זה כשהתכוון לעשות דבר לא נכון ולהוציא זוגות, אבל כשיצאו מעצמן והוא טעה במניין, הולכים גם אחר מניינו.

הגמרא מנסה להוכיח מברייתא שאומרת שאם מנאן במספרים מהסוף להתחלה, העשירי שבמניין (שקרא לו "אחד") קדוש: זה מובן לפי **רב כהנא**, אבל לפי **רב מארי** הרי לפי מניינו הוא קרא לו "אחד"! ועונה ש**רבא** אמר שבפרסית קוראים לעשרה "אחד", ולכן גם לפי מניינו הוא עשירי.
הגמרא שואלת מנין שאם קרא לתשיעי "עשירי", לעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי", שלושתם מקודשים, ועונה מברייתא שדורשת את הפסוק "וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ": הכפילות (מעשר ועשירי) מרבה גם את זה שעבר עשירי וגם את זה שקראו בפיו "עשירי". הברייתא שואלת: יכול שיתקדשו גם שמיני ושנים עשר? ועונה

שכמו שהעשירי רק מה שסמוך לו קדוש (כלומר, הוא עצמו), ככה גם טעותו מתקדשת רק בסמוך לו: התשיעי והאחד עשר.
הגמרא מקשה מברייתא אחרת שלומדת "מה הוא מיוחד, אף טעותו מיוחדת", כלומר, רק אחד מהטעויות מתקדש, ולא שניהם! ועונה ששונה המשניות שנה לפני **רבי יוחנן** שזו דעת **רבי אלעזר בר' שמעון**, שאמר שאחד עשר לא קדוש אלא אם שתק כשיצא התשיעי, וקרא לעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי" (אם כבר טעה בתשיעי וקרא לו "עשירי", אחד עשר לא מתקדש). הוא סובר מצד אחד כ**רבי יהודה** שטעות מעשר היא תמורה, וכאביו **רבי שמעון** שאין ממירים וחוזרים וממירים, ולכן אין משמעות לטעות כפולה במעשר.

2. יוסי הוציא שתי בהמות מהדיר בבת אחת וקרא להן 'עשירי'. מה עושים?

שתי בהמות שיצאו יחד כעשירית

הגמרא מביאה הלכות של **רבא** על שניים שיצאו בבת אחת.

- אם יצאו כשהיה צריך לצאת תשיעי וקראם "תשיעי", עשירי וחולין מעורבים זה בזה (כי העשירי קדוש מאליו). ואם קראם "עשירי", עשירי ותשיעי שגם קראו "עשירי" מעורבים זה בזה.
- אם יצאו בעשירי וקראם "עשירי", עשירי ואחד עשר מעורבים ושניהם קדושים ומקבלים את החומרה של שלמים לעניין חזה ושוק, ואם קראם "אחד עשר", עשירי וחולין מעורבים.

בשני המקרים של תערובת של עשירי עם חולין או עם תשיעי שקראו "עשירי", הם נאכלים רק אחרי שיפול בהם מום. הדין בתערובת של עשירי ואחד עשר יתבאר בהמשך.

הגמרא שואלת: ששני הדינים בעצם זהים! ועונה ש**רבא** מחדש במקרה השני כשהעשירי והאחד עשר יצאו יחד וקרא לשניהם "עשירי", שניהם מתקדשים אף שלא נעקר שם "עשירי" מהעשירי.
רב אשי שאל את **רב כהנא** שאמר את הדין הזה: הרי לא נעקר שם עשירי מהעשירי, והמשנה אמרה שבמקרה כזה אחד עשר לא מקודש! ו**רב כהנא** ענה שזה נכון כשיצאו בזה אחר זה, אבל כשיצאו שניהם בבת אחת הם מתקדשים. הגמרא מקשה שבזה אחר זה המשנה אומרת במפורש, ומן הסתם "זה כלל" בסוף המשנה מוסיף את הדין של בבת אחת? ועונה שהוא מוסיף את המקרה שהעשירי יצא ולא אמרו עליו כלום, ושתיקה לא נחשבת עקירה.

הגמרא מנסה להוכיח שבבת אחת שניהם קדושים, מברייתא שאומרת שאם יצאו שניים בעשירי ולא קדם אחד מהם את חברו וקראם "עשירי", עשירי ואחד עשר מעורבים, אף שלא נעקר שם עשירי.
הגמרא דוחה את הניסיון: כי ייתכן שהברייתא מדברת כשאחד מהם הוציא את ראשו וקראו "אחד עשר", ואחר כך הוא חזר חזרה והתערבו ויצאו יחד ואז קראם "עשירי", ואז נעקר שם עשירי. ומה שכתוב בברייתא ש'לא קדם' הכוונה שחזר והתערב.
הגמרא מקשה: הרי **רבי** סובר שקוראים לעשירי "אחד עשר" זה לא נחשב עקירה! כי **רבי** אמר שאם קרא לעשירי "אחד עשר" ולאחד עשר "עשירי", אחד עשר לא קדוש, ו**רבי יוסי בר' יהודה** אמר שקדוש. ועונה ש**רבא** אמר שכשיש לו בהמות רבות, "אחד עשר" מתפרש: סיימנו עשיריה ראשונה ולא עקר את שם העשירי, אבל כשאין לו מספיק בהמות לעישור נוסף, גם **רבי** מודה שזו עקירה.

הגמרא מביאה שלוש ברייתות שלכאורה סותרות בדין של **רבא**, כששניים יצאו בעשירי וקראם "עשירי", ועשירי ואחד עשר מעורבים: אחת אומרת שירעו עד שיפול בהם מום וייאכלו, אחת אומרת שיקריבו, ואחת אומרת שימותו.
הגמרא מתרצת בתחילת הדף הבא, ש"ירעו" היא דעת **חכמים**, שסוברים שלא מביאים קדשים לבית הפסול: אם יקריבו, יאכלו את שניהם כחומר שבהם (כשלמים, שצריכים חזה ושוק לכהנים), והכהנים מועטים ושמא לא יספיקו לאכול את החזה והשוק והבשר גם של המעשר ייפסל.
והברייתא שאומרת שיקרבו היא דעת **רבי שמעון** שלא חושש להבאת קדשים לבית הפסול.
והברייתא שאומרת ימותו, היא דעת **רבי יהודה**, שסובר שטעות מעשר נחשבת תמורה, והוא סובר שתמורת מעשר מתה.

והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.